און ממשיך זיין פון דאָרטן, וואָס אַלע המשכות פון דאָרטן זיינען — צדקה.

און ניט קוקנדיק אויף דעם, וואָס עס איז אַן אָרט וואָס מעשה התחתונים איז דאָרטן ניט נוגע, פונ־דעסטוועגן האָבן אידן בכוח, וואָס מען האָט זיי געגעבן מלמעלה, ובקשתם משם — ומצאת, צו מאָנען מען זאָל זיי געבן די צדקה, און אידן זיינען זיכער אַז זיי וועלן דאָס אויספירן[32]), וואָס דערפאַר איז לובשים לבנים וכו׳[33]). מען איז בטוח אַז דער אויבערשטער וועט ממלא זיין משאלות לבנו לטובה בבני חיי ומזוני רויחי אין אַ שנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

(משיחת ש״פ נצו״י, תשי״ג)

פרשת נצבים

א. עס שטייט אין לקוטי תורה[1]) און עס ווערט געבראַכט אין דער רשימה פון כ״ק מו״ח אדמו״ר פון פ׳ נצבים תש״ז, אַז פ׳ נצבים לייענט מען אַלעמאָל אין דעם שבת וואָס פאַר ראש השנה. אַמאָל לייענט מען עס צוזאַמען מיט פ׳ וילך און אַמאָל לייענט מען נצבים באַזונדער, אָבער על כל פנים — פ׳ נצבים לייענט מען אַלעמאָל דעם שבת וואָס פאַר ראש השנה.

דער טעם אויף דעם איז:

יעדער שבת האָט אַ שייכות און ער איז כולל די טעג פון דער קומענדיקער וואָך. דערפאַר לייענט מען דעם שבת וואָס פאַר ראש השנה, אתם נצבים היום, וואָס היום גייט אויף ראש השנה, יומא דדינא רבא.

בשעת עס קומט דער „היום״, דער טאָג פון ראש השנה, דעמאָלט דאַרף זיין אתם נצבים כולכם, אַלע נשמות דאַרפן זיך צושטעלן, לפני הוי׳ אלקיכם. און דאָס איז אין אַלע נשמות גלייך, פון ראשיכם שבטיכם ביז חטב עציך ושאב מימיך. אויף חטב עציך זאָגט רש״י אַז דאָס זיינען געווען כנענים וואָס זיינען געקומען מגייר זיין זיך על דרך ווי די גבעונים בימי יהושע, וואָס מען האָט זיי צוגענומען מער ניט ווי צוליב דער שבועה[2]) — אויך זיי זיינען עולה לפני הוי׳ צוזאַמען מיט די איבעריקע אידן, און אין אַן אופן פון כולכם, אַלע צוזאַמען זאָלן זיך „לאחדים כאחד״.

דער ענין פון כולכם כאחד הייסט אַז ניט נאָר וואָס זיי זיינען סובל איינער דעם אַנדערן, אַז ניט קוקנדיק אַז ער איז אַ ראש און דער צווייטער איז אַ איש פשוט, פונדעסטוועגן פאַרטראָגט ער אים, נאָר נאָך מערער אַז זיי זיינען מקבלים זה מזה, ומשלימים זה את זה. אַזוי ווי ראש ורגל אין מענטשלעכן קער־

1) דברים מד, א.

32) זע אגרת התשובה פרק יא.

33) ירושלמי ראש השנה פרק א, הלכה ג.

2) יהושע ט, טו.

פער וועלכע זיינען משלים — דער־גענצן איינער דעם אַנדערן. יעדע־רער פון זיי — סיי דער ראש, סיי דער רגל — האָט ניט קיין שלימות אָן דעם צווייטן.

דאָס איז די עבודה וואָס עס פאָ־דערט זיך ראש השנה — „היום״. און בכדי צו קענען דאָס דורכפירן, לייענט מען דעם שבת וואָס פאַר ראש השנה אין תורה, אתם נצבים היום כולכם גו׳ ראשיכם שבטיכם גו׳ חטב עציך ושאב מימיך, וואָס די קריאה בתורה גיט אַ כוח אַז עס זאָל זיין טאַקע אַזוי בפועל.

און לויט ווי עס ווערט דערקלערט אין חסידות דער טעם וואָס מען זאָגט ראש השנה פסוקי מלכיות זכ־רונות ושופרות, אַז דורך דעם וואָס מען ברענגט אַ ראי׳ פון תורה אַז דער אויבערשטער דאַרף זיין אַ מלך און דאַרף געדענקען, און במה בשו־פר, דורך דעם טוט מען אויף אַז עס ווערט אַזוי בפועל.

ב. נאָך דעם וואָס ער זאָגט אתם נצבים גו׳ מחטב עציך עד שאב מימיך, זאָגט ער ווייטער, לעברך בברית הוי׳ אלקיך. דאָס הייסט אַז די עבודה פון אתם נצבים גו׳ כול־כם, איז אַ הכנה צום לעברך בברית, צום כריתות ברית פון אויבערשטן מיט אידן אין דעם טאָג פון ראש השנה.

אין גשמיות זעען מיר, אַז צוויי אוהבים נאמנים וואָס זייער אהבה איז מצד אַ טעם, צי וויל איינער דער־קענט דעם צווייטנס מעלה, צי ער האָט אים ליב בכדי אַז יענער זאָל אים ליב האָבן וואָס פון דעם וועט אים אַרויסקומען אַ טובה, איז בשעת ער זעט אין זיך עפּעס אַ חסרון און האָט מורא אַז דער צווייטער וועט עס מרגיש זיין ובמילא וועט ווערן אַן אָפּשוואַכונג אין דער אהבה, — ווער רעדט אויב דער חסרון איז אין ענינים עיקריים וואָס דאָס קען ברענגען אַז די אהבה זאָל אויפהערן אינגאַנצן, אָדער נאָך גורם זיין היפך האהבה, — איז בשעת אַז זייער אהבה איז נאָך שטאַרק, מאַכן זיי צווישן זיך אַ כריתת ברית, אַז זייער אהבה זאָל זיין אויף שטענדיק.

וואָרום דער ענין פון כריתות ברית איז למעלה מטעם ודעת, מען לייגט אַוועק דעם שכל אָן אַ זייט און מען איז כורת ברית אויף פאַר־בינדן זיך מיט אַ התקשרות עצמית, אַז קיין ענין בעולם זאָל ניט אָפּ־שוואַכן די אהבה, און זי זאָל זיין לעד ולעולמי עולמים.

אַזוי איז אויך אין דער אהבה וואָס צווישן דעם אויבערשטן מיט אידן. בשעת עס קומט ראש השנה, וואָס דעמאָלט איז זייער אהבה שטאַרק, וואָרום עס איז דאָך נאָך דער עבודה פון חודש אלול וועלכע נעמט אַראָפּ אַלע חטאים המעלימים על האהבה, איז דעמאָלט מאַכט מען צווישן זיך אַ כריתת ברית, אידן פאַרבינדן זיך מיטן אויבערשטן מיט אַ התקשרות עצמית שלמעלה מטעם ודעת, וואָס במילא וועט קיין ענין בעולם ניט קענען דאָס אָפּשוואַכן.

בכדי אַרויסצורופן ביי דעם אויבערשטן כביכול ער זאָל זיך פאַר־בינדן מיט נשמות ישראל למעלה מטעם ודעת, איז דאָס דורך דער עבודה פון כילכם כאחד, וואָס דאָס איז אַן „אַוועקגעב״ שלמעלה מטעם ודעת (וואָרום על פי שכל איז ער

דאך אַ ראש און יענער אַ שואב מים, איז וואָס פאַר אַ שייכות האָט ער מיט יענעם). אַזוי ווי עס ווערט דערקלערט אין דעם ענין בכל מאדך, אַז דורך זיין מאד[3], כאָטש אַז דאָס איז נאָר מאד שלך, איז ער ממשיך דעם מאד העצמי.

ג. דער כולכם כאחד אָבער דאַרף זיין מיט אַן אמת. ער דאַרף וויסן אַז די מעשה איז טאַקע אַזוי. הגם ער מיינט דאָך אַז ער איז פון די ראשיכם און יענער איז אַן איש פשוט, איז אויסער דעם וואָס מען קען ניט וויסן ווער איז דער ראש און ווער איז דער רגל, וואָרום על פי רוב איז מען יענעם מעריך נידעריקער ווי יענער איז באמת און זיך — העכער ווי מען איז באמת, אויסער דעם, אַפילו ווען עס זאָל טאַקע אַזוי זיין, אַז ער איז דער ראש, איז דאָך פאַראַן אַ מעלה אין רגל אויפן ראש, וואָס די שלימות הראש קומט דורך דעם רגל דוקא כנ״ל.

דערמיט וועט מען אויך פאַרשטיין וואָס מען האָט געמאַכט די גבעונים פאַר חוטבי עצים למשכן ולמקדש דוקא. ניט אַלע אידן זיינען געווען אין מקדש. ניט אַלע האָבן געלעבט אין ירושלים. עס זיינען געווען דאָרט נאָר אנשי מעמד וואָס זיי זיינען געווען שלוחים פאַר אַלע אידן. אָבער די עבודה פון די גבעונים איז געווען אין מקדש. דער טעם אויף דעם איז ווייל די אמיתית שלימות המעלה איז אין רגל דוקא.

און דאָס איז אויך די שייכות פון שבועה דערביי, — די שבועה וואָס עס איז געווען ביים צונעמען די גבעונים. שבועה איז למעלה מטעם ודעת, דאָס רירט אָן אין עצם הנפש[4], און דער עצם הנפש זאָגט זיך אויס אין רגל דוקא.

ד. אַז אַ איד איז זיך מתבונן, אַז ראש השנה פאַר תקיעות וועט ער בעטן[5], יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה, וואָס יבחר לנו מיינט: אַזוי און ניט אַנדערש, און באַטראַכטנדיק זיך אַז דער ענין הבחירה קומט פון עצמות דוקא, וואָרום נאָר ער — עצמותו יתברך — איז העכער פון אַלע מדידות, העכער פון אַלע הגבלות, חפשי, און אויך וועט ער זיך באַטראַכטן אין דעם אין ערוך שלגבי עצמות[6], דיותר משאין ערוך עשי׳ לגבי אצילות — אין ערוך אצילות לגבי אין סוף ב״ה, אַלע אין ערוך׳ס וואָס מען זאָל נאָר ניט אויסמאָלן זיינען ניט קיין משל כלל אויפן אין ערוך פון בורא מיט נבראים, היינט ווי קומט ער צו בעטן ביי עצמות יבחר לנו?

אַז ער וועט זיך מתבונן זיין אין דעם און מעריך זיין זיך, וועט אים שוין במילא ניט בלייבן קיין צייט צו מעריך זיין דעם צווייטן.

ר׳ הלל פאַריטשער[7]) האָט געוואָלט זען דעם אַלטן רבי׳ן[8]), אָבער יעדער מאָל ווען ער פלעגט קומען

3) זע תורה אור לט, ג.

4) זע ספר קיצורים והערות לתניא עמוד מח און ווייטער.

5) תהלים מז, ה.

6) רמ״ק בספר אלימה הובא בפלח הרמון על הפרדס ש״ג פ״א.

7) הרב ר׳ הלל בר׳ מאיר הלוי מאליסאוו אב״ד באברויסק (תקנ״ה — יא מנ״א תרכ״ד). ראה אודותו בספר פלח הרמון בראשית עמוד IV.

8) זע אויך ליקוטי דיבורים תקכד, א.

אין שטאָט וואו דער אַלטער רבי איז אָנגעקומען, האָט ער אים שוין ניט געטראָפן, ווייל דער אַלטער רבי איז שוין געווען אַוועקגעפאָרן פון דאָרטן. האָט ער זיך מיישב געווען און ער האָט פאַרכאַפּט פריער, און אַז ער האָט דערהערט אַז דער אַלטער רבי דאַרף פאָרן למקום פלוני, איז ער געקומען אַהין איידער דער אַלטער רבי איז אָנגעקומען. דערמיט האָט ער זיך נאָך ניט באַנוגנט, וואָרום זעענדיק אַז יעדער מאָל מאַכן זיך אים פאַרשידענע מניעות צו זען דעם אַלטן רבי'ן, האָט ער מורא געהאַט אַז אויך דעם מאָל וועט מען אים ניט אַריינלאָזן, האָט ער זיך מתחכם געווען, און איז אַוועק אין דער דירה וואו דער אַלטער רבי האָט געדאַרפט איינשטיין, און זיך באַהאַלטן אונטערן בעט.

ר' הלל האָט צוגעגרייט אַ קשיא אין מסכת ערכין אויף צו פרעגן דעם אַלטן רבי'ן אין לערנען. ווי נאָר דער אַלטער רבי איז אַריין אין צימער, נאָך איידער ר' הלל האָט באַוויזן צו אַרויס פון באַהעלטעניש, האָט ער דערהערט ווי דער אַלטער רבי זאָגט בניגון הידוע: „אַז אַ יונגער מאַן האָט אַ קשיא אין ערכין דאַרף ער פריער זיך מעריך זיין". האָט ער, ר' הלל, גע'חלש'ט. ביז מען האָט אים געפונען און אָפּגעמינטערט איז דער אַלטער רבי שוין אַוועק פון דאָרטן.

— מערער איז שוין ר' הלל'ן ניט אויסגעקומען צו זיין ביי דעם אַלטן רבי'ן. ער איז געפאָרן צום מיטעלן רבי'ן און צום צמח צדק, אָבער ביי דעם אַלטן רבי'ן איז דאָס געווען דער איינציקער מאָל וואָס ער איז געווען, און אויך דעמאָלט האָט ער אים ניט געזען —

דער ביאור פון דעם סיפור אין עבודה — בהנוגע אלינו וואָס האָבן געהערט דעם סיפור:

ערכין איז אַן ענין וואָס ניט על פי שכל. דער דין אין ערכין איז דאָך אַז מען רעכנט לויט די יאָרן אָבער ניט לויט די מעלות בני אדם *). אַלע מענטשן וואָס זיינען אין די זעלבע יאָרן האָבן דעם זעלבן ערך. אין פלוג קאָן ער דאָך פרעגן אַ קשיא, איך האָב מיינע יאָרן זיך עוסק געווען אין תורה ועבודה, אַן ענין וואָס דער אויבערשטער איז צופרידן פון דעם, די פמליא של מעלה זיינען צופרידן פון דעם און אויך על פי שכל אנושי איז דאָס אַן ענין וואָס עס איז ראוי צו אָפּשאַצן, האָבן מיינע יאָרן אַ גרויסן ערך; יענעמס יאָרן זיינען אַוועק אויף גאָרנישט, וטוב לו שלא נברא[9]), איז ווי קען זיין אַז ביידנס יאָרן זאָלן האָבן דעם זעלבן ערך? — זאָגט מען אויף דעם, אַז בשעת מען האָט אַ קשיא אין ערכין, דאַרף מען פריער זיך מעריך זיין (כדבעי) ובמילא וועט שוין אַראָפּגיין די קשיא.

* * *

ה. חודש אלול — איז אויסער די כללות'דיקע ראשי תיבות[10]) אני לדודי ודודי לי, זיינען אויך פאַראַן כמה פרטיות'דיקע ראשי תיבות'ן (באיזה אופן איז אני לדודי). בכללות זיינען זיי דריי מובנים, אַנטקעגן די דריי קוין פון תורה, עבודה וגמילות

---

*) זע ווייטער עמוד 698.

9) זע לקוטי תורה דברים כט, א.

10) זע אויבן עמוד 396 הערה 23.